

Luuk van Middelaar

Russisch winteroffensief begint nu met afbouw gas

Russische politici en generaals weten al eeuwen hoe je tegenstanders sloop met de kou. In 1812 verloor Napoleons *Grande Armée*, tot achter Moskou gelokt, meer soldaten aan honger en vrieskou dan aan kogels en bajonetten. Ook Hitlers opmars strandde eind 1941 op een Russisch winteroffensief. Nu is het Vladimir Poetin die de vorst als wapen inzet om ons te verzwakken en te verdelen.

Opvallend is hoe de Duitse openbaarheid al stap voor stap op een Koude Winter wordt voorbereid. Het is de volgende oorlogsfase. Dit weekeinde sloeg een Duitse topambtenaar alarm. Op maandag 11 juli sluit de Nord Stream 1-pijplijn tien dagen voor het jaarlijkse onderhoud, maar de vrees is dat Gazprom de kraan na afloop definitief dicht zal draaien. En dan moeten de Duitsers „zeer dringend” over gasbesparingen denken, aldus deze baas van de Bundesnetzagentur, en is hoogst onzeker of alle bedrijven deze winter genoeg gas kunnen krijgen.

Denkt u er ook vast over na in welke kamers in huis het wat graadjes minder mag

Eerder al noemde minister Robert Habeck (Economische Zaken, Groenen) de half juni onverwacht teruggeschroefde gasleveranties een „economische aanval” door Rusland. Hij waarschuwde voor een economische crisis die zwaarder kan uitpakken dan die vanwege de Covid-pandemie, met mogelijk talloze faillissementen. „Dit is velen nog niet duidelijk.” De vicekanselier ziet ook hoe het Kremlin angst in onze samenlevingen aanwakkert - voor kou, maar ook voor inflatie en armoede.

Komen de gasvoorraden deze zomer niet op peil, dan liggen er volgens dezelfde Duitse topambtenaar harde keuzes in het verschiet. Bijvoorbeeld: wel gas naar voedselbedrijven en de farmaceutische industrie, maar niet naar zwembaden. En denkt u er ook graag vast over na in welke kamers in huis het wat graadjes minder mag.

In een boeiende *NRC*-reportage over het Bergermeerse gasopslagveld valt te lezen hoe Nederlandse ministers voor energiebeleid lokale vrees voor aardbevingen zoals in Groningen bestuurlijk opzij schoven met een beroep op leveringszekerheid. En hoe dat publieke belang naïef werd uitbesteed aan mondiale markten, zonder te verdis-

conteren dat men met staatsbedrijven zoals Gazprom in zee ging, die niet alleen naar markt en prijs kijken maar ook naar politiek en macht.

Toch worden in het stuk niet alle conclusies getrokken. Want waarom vulde Gazprom, dat contractueel over 42 procent van de Bergermeerse opslagruimte beschikt, de voorraden in 2021 niet bij? „Verraste analisten weten de lege opslag aan irrationele marktbevingen en prijsopdrijving door Rusland.”

Wie alleen prijsopdrijving ziet, kijkt nog steeds vooral door een marktbril. Economische ‘irrationaliiteit’ gaat goed samen met een machtspolitieke logica. Bijvoorbeeld het zaaien van schrik en van verdeeldheid bij tegenstanders.

Heeft Poetin deze zetten tevoren uitgedacht? Frappant is in elk geval dat ook Duitslands grootste gasopslag, in handen van een Gazprom-filiaal, na de winter van 2020-21 niet werd bijgevuld. Terwijl andere leveranciers gewoontegetrouw profiteerden van de lagere prijzen vanaf het voorjaar, liet de Gazprom-dochter het bijvullen na. Een bewuste keuze. „Vanaf ten laatste april 2021 hadden we ons mogen afvragen welk strategisch doel achter dat lege gasveld zat”, aldus een energie-expert eerder dit jaar in het Duitse journaal.

Laten we over de zomer heen kijken. Acute gasschaarste kan leiden tot spanningen tussen EU-lidstaten. Wanneer de Duitse industrie onvoldoende bevoorrad kan worden, zal het land een beroep doen op burens en andere partners - Nederland en Noorwegen voorop. Maar, zal men dan mopperen in Den Haag, waarom moesten jullie Duitsers dan zo nodig al je kerncentrales sluiten, zoals Merkel in 2011 besloot?

Dit argument houdt in de noodsituatie geen stand. Vergelijk de pandemie: toen in maart 2020 Nederlandse coronapatiënten in adempnood wegens een IC-beddentekort naar Duitse grensziekenhuizen werden getransporteerd, vroegen ze daar ook niet bij aankomst waarom we die bedden de jaren ervoor hadden wegbezuinigd. Dat debat komt later.

Over coronasolidariteit gesproken: de zwaarbevochten EU-herstelfondsen, waartoe in 2020 werd besloten, zijn nog niet geheel besteed. Terwijl het aandeel giften (390 miljard) redelijk de deur uitgaat, liggen de potten voor leningen (360 miljard) goeddeels te wachten. Onder de noemer ‘REPowerEU’ bouwt de Europese Commissie deze pandemiegeld momenteel om tot steun voor de afbouw van Russisch gas, met steun van de regeringsleiders.

Het is een subtiele institutionele vertaling van Europese lotsverbondenheid in deze oorlog en daarvan zullen de zware economische naschokken er ongetwijfeld meer brengen, tussen nu en de winter.